

УДК 658.14

Т. О. Олійник,
к. е. н., доцент, Запорізький національний технічний університет
Т. В. Шеремет,
магістр, Запорізький національний технічний університет

ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ОСНОВНИЙ ПОКАЗНИК ФІНАНСОВОГО СТАНУ

T. Oliynik,
Ph.D., associate professor, the Zaporozhia national technical university
T. Sheremet,
master's degree, the Zaporozhia national technical university

FINANCIAL STABILITY OF ENTERPRISES AS THE MAIN INDICATOR FINANCIAL CONDITION

В статті систематизовано визначення суті фінансової стійкості підприємства як основного показника фінансового стану. Метод групування та узагальнення використано для визначення фінансової стійкості. В ході дослідження було запропоновано ряд показників, на основі яких було проаналізовано стійкість ПАТ "Укртелеком". У висновку обгрунтовано необхідність використання аналізу фінансової стійкості підприємства. Перш за все за допомогою коефіцієнтів фінансової стійкості підприємство має повне уявлення про теперішній стан підприємства, можна визначити слабкі місця в діяльності підприємства та своєчасно їх ліквідувати.

The paper systematically define the essence of financial stability of the company as a leading indicator of financial performance. The method of grouping and summarizing used to determine financial stability. The survey suggested a number of indicators on which analyzed the stability of the JSC "Ukrtelecom". In conclusion, the necessity of using analysis of financial viability. First of all the ratios financial stability of the company has a complete picture of the current state of the enterprise can identify weaknesses in the enterprise and promptly remove them.

*Ключові слова: фінансова стійкість, платоспроможність, ризик, прибуток, управління.
Key words: financial stability, solvency, risk, profit management.*

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Основою стабільного положення підприємства і заставою його життєздатності в ринкових умовах служить його фінансова стійкість. Вона відображає такий стан фінансових ресурсів, при якому підприємство, вільно маневруючи коштами, здатне шляхом ефективного їхнього використання забезпечити безперебійний процес виробництва і реалізації продукції, а також витрати по його розширенню і відновленню. Визначення границь фінансово-економічної стійкості господарюючого суб'єкта, відноситься до числа найбільш важливих економічних проблем в умовах переходу до ринкової економіки, недостатність фінансової стійкості може привести до неплатоспроможності і відсутності в нього засобів для розвитку фінансово-економічної діяльності.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідженню фінансового стану підприємств присвячено багато наукових праць. Вагомий внесок у дослідження

фінансової стійкості підприємств зробили такі відомі вітчизняні та зарубіжні вчені, як Ван Хорн Джон, Г.В. Свамицьку, І.Ф. Прокопенко, А.Д. Шеремета, В.І. Іваненко, В.В. Ковальов, А.В. Матвійчука, М.Д. Білика, В.О. Василенко та інші. В їхніх дослідженнях надано визначення категорії "фінансова стійкість підприємства" та розроблено рекомендації щодо її оцінки та зростання.

МЕТА СТАТТІ

Визначення суті фінансової стійкості підприємства, як основного показника фінансового стану.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Ринкові умови господарювання та проблеми фінансового забезпечення діяльності підприємств обумовлюють необхідність зміни фінансово-економічної політики та кваліфікованої оцінки фінансового стану з метою виживання їх в умовах кризи і подальшого економічного зростання. Тому вітчизняні підприємства все частіше проводять фінансовий аналіз за результатами діяльності підприємства.

Запорукою виживання підприємств в умовах кризи та основою їх фінансово стійкого стану є фінансова стабільність підприємств.

Фінансова стабільність підприємства є однією із найважливіших характеристик його фінансового стану підприємства і пов'язана з рівнем його залежності від кредиторів та інвесторів. За різних умов, у яких функціонує підприємство, останнє для досягнення фінансової стабільності проходить різні етапи [1].

Умовою і гарантією виживання й розвитку будь-якого підприємства як бізнес-процесу є його фінансова стійкість. Фінансова стійкість — це такий стан фінансових ресурсів, їх розподілу та використання яких забезпечує діяльність підприємства на основі збільшення прибутку, платоспроможність та кредитоспроможність підприємства в умовах допустимого рівня ризику.

Якщо підприємство фінансово стійке, то воно у стані "витримати" несподівані зміни ринкової кон'юнктури і не опинитися на краю банкрутства. Більш того, чим вище його стійкість, тим більше переваг перед іншими підприємствами того ж сектора економіки в одержанні кредитів і залученні інвестицій. Фінансово стійке підприємство вчасно розраховується за своїми обов'язками з державою, позабюджетними фондами, персоналом, контрагентами. Це сприяє його іміджу ("goodwill"), головної складової нематеріальних активів господарюючого суб'єкта [2].

Фінансова стійкість — це такий стан фінансових ресурсів підприємства, за якого раціональне розпорядження ними є гарантією наявності власних коштів, стабільної прибутковості та забезпечення процесу розширеного відтворення. Фінансова стійкість — один із головних чинників, що впливає на досягнення підприємством фінансової рівноваги та фінансової стабільності [3].

У системі складових елементів фінансової стабільності підприємства фінансова стійкість займає одне із головних місць. Тому необхідним є пошук шляхів досягнення певного ступеня фінансової стійкості підприємства. Для забезпечення фінансової стабільності функціонування підприємства у перспективі необхідно визначати конкретний рівень фінансової стійкості та здійснювати її кількісну оцінку. Велике значення мають визначення "певного ступеня" фінансової стійкості, низки чинників, що обумовлюють межу стійкості, обґрунтованості методичних підходів до її оцінки, особливо в умовах економіки кризового періоду. Кожне підприємство має визначити межу своєї фінансової стійкості. Недостатня фінансова стійкість підприємства може призвести до його неплатоспроможності, а надлишкова — сприятиме створенню "зайвих" запасів та резервів, у зв'язку з чим зростуть витрати на їх утримання, спостерігатиметься недоотримання прибутку та гальмування темпів економічного розвитку підприємства.

Визначення стандартизованої межі фінансової стійкості є складним процесом. Кожне підприємство функціонує та здійснює свою операційну діяльність в умовах певного економічного середовища. Умови функціонування підприємства визначаються фазою розвитку економічної системи. Щодо підприємства генерує низка чинників макроекономічного характеру, на які підприємство впливати не зможе, але зворотний їх вплив на ефективність діяльності підприємства, його ліквідність, платоспроможність і тим більше фінансову стійкість досить значний. На кожному етапі розвитку підприємства вплив чинників макроекономічного характеру є значним, але особливо їх значущість зростає на такій стадії розвитку системи, як економічна криза. Чинники макроекономічного характеру впливають на всі без винятку підприємства, проте характер їх впливу на фінансову стійкість залежить від специфіки діяльності кожного окремого суб'єкта господарювання. Внутрішні чинники, які впливають на фінансову стійкість, відображують специфіку діяль-

ності підприємства та обумовлюються стадією життєвого циклу самого підприємства [4].

Під фінансовим станом підприємства розуміють ступінь забезпеченості підприємства необхідними фінансовими ресурсами для здійснення ефективної господарської діяльності та своєчасного проведення грошових розрахунків за своїми зобов'язаннями. У ньому, як у дзеркалі, знаходять відображення у вартісній формі загальні результати роботи підприємства, в тому числі і роботи з управління фінансовими ресурсами, тобто фінансової роботи. Бо, як уже підкреслювалося, для отримання доходу, прибутку підприємство повинне на належному рівні, з найменшими витратами організувати виробництво, збут продукції, раціонально розпорядитися наявними власними і позиковими ресурсами, тими ресурсами, які воно одержує, реалізуючи новостворену вартість [6].

До основних факторів, що визначають фінансову стійкість підприємства, належить фінансова структура капіталу (співвідношення позикових і власних коштів, а також довгострокових і короткострокових джерел коштів) і політика фінансування окремих складових активів (насамперед необоротних активів і запасів). Тому з метою оцінки фінансової стійкості необхідно проаналізувати не тільки структуру фінансових ресурсів, але й напрями їхнього вкладення.

Для оцінки рівня фінансової стійкості використовують наступні показники:

- коефіцієнт співвідношення залучених і власних коштів;
- коефіцієнт автономії (платоспроможності);
- коефіцієнт маневреності власних коштів;
- коефіцієнт ефективності використання власних коштів;
- коефіцієнт використання фінансових ресурсів усього майна.

У ході оцінки фінансової стійкості підприємства можуть використовуватися найрізноманітніші прийоми, методи та моделі.

Їхня кількість та широта застосування залежать від конкретних цілей оцінки та визначається її завданням в кожному конкретному випадку. Показниками доброго фінансового стану підприємства можуть бути стійка платоспроможність, позитивні тенденції у виробництві та продажі продукції (робіт, послуг, товарів), ефективне використання ресурсів, наявність власних оборотних активів, прибуткове господарювання тощо [5].

Для конкретного прикладу в даній статті зроблена оцінка фінансової стійкості підприємства ПАТ "Укртелеком". Для аналізу було взято три останні роки (2012, 2013 та 1-ше півріччя 2014 років) і наступний комплекс показників таблиця 1.

Аналіз коефіцієнтів фінансової стійкості свідчить, що більшість показників відповідають встановленим нормативам і позитивно змінюються з роками.

Коефіцієнт автономії, коефіцієнт фінансової залежності та коефіцієнт маневрування власного капіталу відповідають встановленим нормам, але протягом трьох років замінні коливання цих показників, що не є позитивним фактором для підприємства.

Від'ємними показниками для підприємства ПАТ "Укртелеком" є коефіцієнти забезпеченості оборотних коштів власними оборотними коштами, які складають менше ніж оптимальне значення і в розрахунках мають негативну динаміку.

Таким чином, результати аналізу дозволяють зробити висновок про наявність стійкого фінансового стану, але у підприємства є недостатність оборотних коштів, що має значний вплив на фінансову стійкість.

Слід пам'ятати, що в умовах ринкових відносин забезпечення фінансової стійкості підприємства є однією з

Таблиця 1. Оцінка показників фінансової стійкості ПАТ "Укртелеком"

Назва показника	Оптимальні значення	Значення показників		
		періоди		
		2012	2013	I піврічч. 2014
Коефіцієнт автономії	>0,5	0,58	0,59	0,94
Коефіцієнт фінансової залежності	<2,0	0,42	0,41	0,36
Коефіцієнт маневрування власного капіталу	>0,4	4,52	3,39	3,86
Коефіцієнти забезпеченості оборотних коштів власними оборотними коштами	>0,1	-0,66	-0,53	-0,40
Коефіцієнт співвідношення власного і залученого капіталу (коефіцієнт фінансової стійкості)	>0,1	1,52	1,45	1,76
Коефіцієнт співвідношення залученого і власного капіталу (коефіцієнт фінансового ризику; фінансування)	<0,5	0,65	0,69	0,57
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	>0,1	-1,91	-0,98	-0,28
Коефіцієнт співвідношення реальних активів і вартості майна	>0,5	7,89	0,75	0,66
Коефіцієнт поточних зобов'язань	>0,5	0,99	0,90	0,76
Коефіцієнт довгострокових зобов'язань	<0,2	0,001	0,10	0,24
Коефіцієнт співвідношення необоротних і власних коштів	>0,5	1,42	1,29	1,07

найбільш важливих проблем, оскільки недостатня фінансова стійкість може привести до неплатоспроможності і відсутності у підприємства коштів для розвитку.

Тому можна сформулювати загальне правило для будь-якого підприємства — майбутні ділові партнери, у першу чергу, віддають перевагу підприємствам з високою часткою власного капіталу, з більшою фінансовою незалежністю, оскільки таке підприємство з більшою ймовірністю може погасити борги за рахунок власного капіталу. Власники ж підприємства віддають перевагу розумному зростанню в динаміці частки позикових коштів, що відповідає діяльності підприємства "Укртелеком" за останні три роки.

ВИСНОВОК

Фінансова стійкість — це такий стан фінансових ресурсів, їх розподілу та використання яких забезпечує діяльність підприємства на основі збільшення прибутку, платоспроможність та кредитоспроможність підприємства в умовах допустимого рівня ризику.

Аналіз фінансової стійкості підприємства має на меті об'єктивний аналіз фінансової стабільності і незалежності в напрямі відповідності джерел коштів для формування за-

пасів і затрат. Аналіз фінансової стійкості підприємства перш за все виявляє за допомогою коефіцієнтів фінансової стійкості мати повне уявлення про теперішній стан підприємства, визначити слабкі місця в діяльності підприємства та своєчасно їх ліквідувати.

Коефіцієнт фінансової стійкості підприємства ПАТ "Укртелеком" відповідає нормам і в 2014 році стає ще більш позитивним, що дає шанс постійно мати прибутки та працювати рентабельно.

В умовах нестабільності економіки, підприємство необхідно також визначати можливість розвитку діяльності в майбутньому, навіть при абсолютній фінансовій стійкості до кризи, підприємство може не встояти під час кризових явищ, тому прогнозування банкрутства є необхідним заходом у процесі управління фінансовою стійкістю.

Отже, фінансова стійкість є важливим показником для підприємства, яка постійно повинна бути під контролем, враховуватися як внутрішні, так і зовнішні фактори впливу.

Література:

- Біла О.Г. Фінансове планування і фінансова стабільність підприємств // Фінанси України. — 2007. — № 4. — С. 113.
- Костенко Т.Д., Підгора Є.О., Рижиков В.С., Панков В.А., Герасимов А.А., Ровенська В.В. Економічний аналіз і діагностика стану сучасного підприємства: навчальний посібник, видання 2-ге перероблене та доповнене. — К.: Центр учбової літератури, 2007 — 400 с.
- Оспіщев В.І., Нагорна І.В. Фінансова стійкість як економічна категорія / Збірник матеріалів всеукраїнської науково-практичної конференції "Оптимізація наукових досліджень-2009", Миколаїв, 2009. — С. 168.
- Дружинин А.И., Дунаев О.Н. Управление финансовой устойчивостью. — Екатеринбург: ИПК УГТУ, 1998. — 113 с.
- Бандурка О.М., Коробов Н.Л., Орлов П.І., Петрова К.Л. Фінансова діяльність підприємств: підручник. — К.: Либідь, 1998. — 125 с.
- Шкарабана С.І. Економічний аналіз діяльності промислових підприємств та об'єднань. — Тернопіль: ТАНГ 2004. — 237 с.

References:

- Bila, O.H. (2007), "Financial planning and financial stability of enterprises", *Finansy Ukrainy*, no. 4. pp. 113.
- Kostenko, T. D. Pidhora, Ye. O. Ryzhikov, V. S. Pankov, V. A. Herasymov, A. A. and Rovens'ka, V. V. (2007), *Ekonomicznyj analiz i diahnozyka stanu suchasnoho pidpriemstva* [Economic analysis and diagnostics of modern enterprise]: 2nd edition revised and enlarged, textbook, Kyiv, Ukraine. pp. 400.
- Ospishev, V. I. and Nahorna, I.V. (2009), "Financial sustainability as an economic category", *Zbirnyk materialiv vseukrains'koi naukovo-praktychnoi konferentsii*, [Proceedings of the All-Ukrainian Scientific Conference], Nikolaev, Ukraine, pp. 168.
- Druzhynyn, A. Y. and Dunaev, O. N. (1998) *Upravlenye finansovoy ustojchivost'iu*, [Managing Financial Stability], Ekaterinburg, Russia.
- Bandurka, O. M. Korobov, N. L. Orlov, P. I. and Petrova, K. L. (1998), *Finansova diial'nist' pidpriemstv*, [The financial activity of enterprises], Tutorial. — K.: Lybed, Kyiv, Ukraine.
- Shkarabana, S.I. (2004), *Ekonomicznyj analiz diial'nosti promyslovykh pidpriemstv ta ob'ednan* [The economic analysis of industrial enterprises and associations], Ternopil, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 21.11.2014 р.